

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Meditationum evangelicarum volumen tripartitum

Creidius, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Dominica VI. post trinitatis

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

etiam bona sua plus amat, non est ipso dignus, Matth. 10. v. 37.

Non tamen hic statuminari putemus

1. *Paupertatem monasticam.* Apostoli enim habuerunt specialem vocationem ad Evangelium per universum terrarum orbem propagandum, & proinde opus erat, ut quæ in Judæa possidebant bona, relinquerent. Tali vocatione carent hodierni monachi, qui propria deserentes aliena invadunt, ut strenuè epulari, & deliciis eduliorum & vinorum opiparè se farcire possint, quæ verba sunt Bernhaldi, vide etiam 2. Pet. 2. vers. 13. seqq.

2. *Communione Anabaptisticam.* Licet

enim hic Petrus & socii naves & omnia sua reliquisse dicantur, non tamen ita intelligendum est, quasi proprietatem bonorum abdicaverint, sed ad tempus tantum reliquerunt. Hinc legitur, de Petro, quod habuerit propriam navem etiam post Christi resurrectionem, Joh. 21. v. 11. de Philippo, quod habuerit propriam domum, Act. 21. v. 8. quod & de Maria legitur, Act. 12. vers. 12. habeat igitur quilibet & manducet proprium panem, 2. Thess. 3. v. 12. & de suo etiam pauperibus aliquid erogat, 1. Tim. 6. vers. 18. Deus T. O. M. operetur in nobis per Spirituum, ut hæc omnia ad usum transferamus, Amen.

Dominica VI. post Trinitatis.

Evangelium Matth. 5. v. 20. 26.

Cum Moses ex monte Sinai, in quo per 40. dies & noctes cum Deo conversatus fuerat, descenderet, & tabulas legis digito Dei scriptas portaret, ita rutilabat facies ejus, ut fugerent Israelitæ, & exactius eam non possent intueri. Quod si autem loqui volebat ad filios Israel, imposuit velamen super faciem suam, Exod. 34. v. 29.

Hoc ipsum Apostolus 2. Cor. 3. vers. 14. mysticè exponit, quod nimirum per rutilantem Mosis faciem intelligenda sit perfecta justitia & interna obedientia, quam lex Mosis requirit, & terrorem excitat in mentibus hominum, quia nemo est in toto mundo, qui hanc legis perfectionem assequi possit, hinc sumus naturâ filii iræ, Eph. 2. v. 3. & sub maledictione hæremus, Gal. 3. v. 10. Deut. 27. v. 26. velamen Mosis significat ignorantiam Judæorum, qui externam tantum in

lege obedientiam, requiri statuebant, sed interim non animadvertabant, quantum splendor sub prohibitione externorum peccatorum lateat, quod videlicet prohibeantur simul occultæ cordis concupiscentiæ, & perfecta omnium virium cum lege conformitas requiratur, Deut. 6. v. 5.

Hoc velum Christus remouet in Evangelio præsentis, & quis sit legis verus & genuinus sensus disertis verbis explicat, juxta vaticinium Mal. 3. v. 2. 3.

Videbimus

I. *Vera justitia commendationem.*

II. *Quinti præcepti explanationem.*

J.J.

EXEGESIS.

Gehasi non poterat excitare baculo puerum demortuum, dum Elifæus ipse venit,

Cc 3

venit, & superincumbens mor tuo ad vitam eum revocavit, 2. Reg. 4. v. 31. Ita lex nulla data est quæ vivificare possit, Gal. 3. v. 21. sed vera & perfecta justitia à Christo venit, qui factus est nobis à Patre in sapientiam & justitiam, in sanctificationem & redemptionem, 1. Cor. 1. v. 30. hanc commendat nobis in principio Evangelii

I. *Remotivè*, dum justitiam Phariseorum improbat, & abundantiorē requirit. Qualis autem fuerit justitia Phariseorum, intelligi potest ex Luc. 18. v. 10. 11. nimirum studuerunt externæ disciplinæ, & sollicitè caverunt, ne externis operibus legem Dei violarent, habuerunt etiam plurimas constitutiones non scriptas à Mose, sed per manus à majoribus acceptas, quas magna superstitione observabant, ut Josephus testatur lib. 13. de Ant. c. 18. Hisce magnam sanctitatis & justitiæ opinionem apud omnes sibi conciliabant. Sed quid Christus de illorum justitia pronunciat. Nisi abundaverit, inquit, justitia vestra plus quàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum Dei.

Non improbat illam ex toto, sed abundantiorē & perfectiorē exigit: non taxat externam illam obedientiā mandatis divinis debitam, sed insufficientem esse dicit, ac proinde *ἀνόμιμος* negat ipsos hanc suā justitia regnum cælorum ingredi posse:

1. *Propter externam simulationem*, quia opera sua hypocritico corde præstabant, non ut Deus glorificaretur, sed ut ipsi ab hominibus viderentur, Matth. 6. v. 2. proinde sepulchris dealbatis similes esse dicuntur, Matth. 23. v. 27.

2. *Propter vanam intentionem*, putabant enim se per opera cælum promereri posse, adeoque propriam justitiam erigebant, Rom. 10. v. 3. cum tamen legi impossibile sit

justificare, Rom. 8. v. 3. 7. quia lex est spiritualis, nos verò carnales, Rom. 6. v. 14.

3. *Propter operum imperfectionem*, quia legem Dei intellexerunt tantum de externa obedientia, & per oculos, manus, & membra corporis externa legi satisfieri judicaverunt, sed de corde & cogitationibus non fuere solliciti. Neminem occidebant, sed corda ipsorum scatebant ira & odio: abstinabant à scortationibus, sed corda accensa erant pravis concupiscentiis: dabant elemosinas, sed intus pleni erant avaritia & amore sui, & putabant minuta ista Deum non curare, Matth. 5. v. 19.

Videant igitur justitiam nostram in Papatu, quomodo suam opinionem de meritis bonorum operum contra hanc sententiam Christi defendere velint. Certè Phariseis propter eandem justitiam regnum cælorum denegatur. De paribus autem idem est judicium. Omnis enim justitia nostra est sicut pannus menstruatus, Esa. 64. v. 6. & si omnia fecerimus, servi inutiles sumus, Luc. 17. v. 10.

II. *Positivè*. Meliorem enim requirit justitiam, quæ legi perfectè satisfaciatur, non externè tantum verbis & operibus sanctis, verum etiam internè quoad affectus & cogitationes mentis, hæc omnia pura & integra esse debent, sicut in statu integritatis, Gen. 1. v. 27. Eph. 4. v. 24.

Talis justitia non invenitur in nobis. Vi-res enim nostræ funditus depravatae sunt bonum, Psal. 14. vers. 3. Lex requirit sanctam & integram naturam: at nos naturam sumus filii iræ, Eph. 2. vers. 3. Lex requirit sanctas & puras cogitationes: sed figmentum cordis humani tantum malum est à pueritia, Gen. 6. vers. 5. Lex requirit mundum cor: at quis dicere potest, mundum est cor meum, & purus

& purus sum à peccato, Prov. 20. vers. 9. Lex requirit continuam & perfectam obedientiam: sed justus cadit in die septies, Prov. 24. vers. 16.

Quid fieri igitur nobiscum? Sanè, si nulla alia daretur justitia, quàm propria & inhærens, nemo ingredi posset regnum cœlorum. Sed este bono animo, Vos mei, quod legi impossibile erat, eò quod infirmabatur per carnem, hoc præstitit Deus misso filio, qui agendo & patièdo pro nobis legem implevit, ut justificatio legis in nobis impleretur, Rom. 8. vers. 3. In Christo igitur quærenda est melior illa & abundantior justitia, qui factus est pro nobis maledictum, ut nos à maledictio legis redimeret, Gal. 3. v. 13. applicatur nobis per fidem unde justitia fidei appellatur, Phil. 3. vers. 9. Credenti enim in eum qui justificat impium, fides imputatur ad justitiam, Rom. 4. v. 5.

Si vis igitur meliorem hanc tibi comparare justitiam, & per hanc ingredi in regnum cœlorum, ad Christum confuge, qui est Jehova Zidkenu, Jer. 23. v. 6. & perfectio legis ad salutem omni credenti, Rom. 10. v. 4. de cujus plenitudine accepimus omnes gratiam pro gratia, Joh. 1. v. 16. *q. alteram justitiam nobis acquisivit. Dan. 9. 24. imò facte nobis justitiam. Cor. 1. 30.*

De Secundo.

Restat pars altera de quinti præcepti explicatione, quam Christus non legi Mosaicæ (nam hæc etiam odia & vindictæ cupiditatem prohibet, Lev. 19. vers. 17. 18.) sed glossæ Pharisaicæ opponit, quâ externum tantum homicidium damnabatur, sed contra docet Christus violari quintum præceptum

I. *Operi.* Hoc est externum illud ho-

miciidum, quo sanguis humanus effunditur, & expressis verbis prohibetur Gen. 9. vers. 6. 1. Johan. 3. vers. 15. Committitur autem

1. *Per violentiam*, quacunque læsiferâ machinâ, qualis homicida fuit Cain, Gen. 4. vers. 8.

2. *Per fraudulentiam*, quando sub specie singularis amicitie alterius sanguis & vita petitur, in quo casu homicidarum sunt Saul, qui desponsatione filie suæ vitæ David insidias struebat, 1. Sam. 18. v. 17. David 2. Sam. 11. v. 15. Abiolon, 2. Sam. 13. vers. 28. Joab, 2. Sam. 3. v. 27. & 20. vers. 9. Iesabel, 1. Reg. 21. v. 10. hi omnes nominantur viri sanguinum & dolosi, de quibus Psalmista ait, quod non sint dimidiaturi dies suos, Psalm. 55. v. 24.

3. *Per negligentiam*, de qua specie homicidii Basilius: Tot homines occidisti, quot neglexisti, si juvare potuisti. Id faciunt 1. qui Pauperes deserunt. 2. liberos in juventute negligunt, ut tandem furari & latrocinari incipiant, & carnificis manus incidant. 3. qui pauperum bona devorant, Sir. 34. v. 26. 4. qui sibi ipsis damnum vel mortem inferunt, quocunque fiat modo, sive cultro sive veneno, sive rejectione medicorum ad conservandam vitam ab ipso Deo ordinatorum, Sir. 38. v. 4. sive etiam curis intempestivis, Sir. 30. vers. 22. seqq. hi omnes *avôxeges* sunt, & cum homicidis partem habebunt in stagno ardente sulphure & igne, Apoc. 21. v. 8.

II. *Ore quod fit*

1. *Exacerbatione*, quando quis fratri irascitur. Nam qui irascitur fratri, inquit Christus, judicio reus est, ut nimirum supplicium de eo sumatur.

Distinguendum tamen inter iram ordinariam

nariam & nefariam. *Ordinaria ira*, quæ ex legitimo zelo adversus peccata provenit, hæc non prohibetur. Rectè enim irascuntur *Ecclesie Ministri* ob scelera suorum auditorum; quemadmodum Moses irascebatur ob idolomaniam populi, Exod. 32. vers. 20. seqq. *Magistratus & Parentes* ob vitia subditorum & liberorum. Sed attendendum tamen semper illud Psalmi: Irascimini & nolite peccare, Pl. 4. v. 5. quod optimè fieri potest, quando ira in vitium, non in vitiosum dirigitur.

Nefaria autem ira, quæ cum odio invidentia erga personam conjuncta est, ad quintum præceptum pertinet, & qui hoc modo fratri irascitur, iudicio se obnoxium facit. Ira enim talis in sinu stulti requiescit, Eccles. 7. v. 10. & iustitiam Dei non operatur, Jac. 1. v. 20. sed abominatio est coram Domino, Sir. 27. vers. 33. Deponamus igitur iram & indignationem, Col. 3. v. 8. & inimitias, Gal. 5. v. 20. ne sol occidat super iram, & Diabolo locus detur, Eph. 4. v. 26.

2. *In precatone*. Racha enim non tantum hostiles gestus notat, quibus ceu signis externis animi malevolentia erga proximum ostenditur, ut exemplo Caini erga Abelem, Gen. 4. v. 5. Labanis erga Jacobum, Gen. 31. v. 26. Saulis adversus Davidem, 1. Sam. 18. v. 9. manifestum est: sed vox etiam est imprecandi, & diras notat quas multi venenato corde & ore in proximum evomere solent, dum innumerabiles Diabolorum myriadas, subitanam mortem, pestem, epilepsiam, fulmen Jovis, & sexcenta imprecationum plaustra alia in caput ejus cumulant. Qui facit hoc, reus est iudicii, inquit Christus, & alludit his verbis ad politiam Judæorum, qui in singulis civitatibus habebant synedrium parvum, quod constabat

ex viginti tribus iudicibus, quibus potestas erat cognoscere de causis controversis. Si verò res incidebat nimis ardua, ad synedrium magnum deferebatur, quod erat Hierosolymis, & ex 72. iudicibus constabat. Hoc igitur Christus vult dicere: Si quis inimicis gestibus in malas imprecationes exundet, proximumque diris devoveat, dignum illum esse Concilio, hoc est, tantum ejus esse peccatum, ut illius puniendi causa synedrium cogatur, ubi solemniter tanquam putridum membrum excommunicetur, & à corpore Ecclesiæ reseccetur. Qui autem Ecclesiam non habet in his terris matrem, non habebit etiam Deum in cælis Patrem, sed cum canibus foras projicietur, Apoc. 22. vers. 15.

3. *Obrectatione*, quando quis proximo dicit, fatue, hoc est, convitiis ipsum gravat, quibus fama & existimatio ejus læditur. Hoc qui audet, is æternæ gehennæ exitio pronunciat obnoxius, de quo vitio multa habet Siracides, & ejusmodi obrectatores palam in numerum homicidarum ponit c. 28. v. 21. seqq. homicida autem non hæreditabit vitam æternam, Gal. 5. v. 2.

III. *Corde*, si quis odio prosequatur proximum, & reconciliationem nullam admittere velit, 1. Johan. 3. v. 15. Hoc Christus improbat sub finem Evangelii. Si offers munus tuum, inquit, ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habeat aliquid adverte te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum. Ubi duo nobis observanda veniunt:

1. *Fidele consilium*. Suadet enim Christus
1. *Deprecationem*.
2. *Condonationem*.

Deprecatio est partis ladentis. Qui enim of-

fen-

fendit proximum, debet agnoscere culpam, & dicere, pœnitet me, Luc. 17. v. 4. debet etiam damnum illatum compentare, sive læsio facta sit in bonis, sive in corpore, sive in fama, juxta Leges Exod. 21. v. 28. Lev. 6. v. 5. Nam. 5. v. 7.

Condonatio verò est partis læsæ. Quando enim venit, qui te verbis factisve læsit, & culpam deprecatur, cave, ne morosè refrageris, aut amicam transactionem respueas, sed confestim absque omni mora benevoluntate illi exhibe & placabilem. Hoc requirit Christiana charitas, quæ exacerbationem non patitur, 1. Cor. 13. v. 5.

II. *Neglectiois dispendium*, quod triplex

1. *Cultus vanitas.* Nullum enim sacrificium, nulla oratio, nulla elemosyna Deo placet, nisi ex animo profisciscatur reconciliatio. Cum igitur steteris ad orandum, remitte prius, Marc. 11. v. 25. alioquin oratio tua fiet peccatum, Ps. 109. vers. 7. & pauperibus daturus habeto charitatem, aliàs nihil tibi proderit, 1. Cor. 13. vers. 3. Hoc probè considerent isti, qui in odio vivunt cum proximo, & tamen ad sacram synaxin accedunt. Reconcilientur prius, & tum veniant, aliàs rei fient corporis & sanguinis Christi, 1. Cor. 11. v. 27.

2. *Vita brevis.* Nescimus quid serus vesper vehat, non differenda igitur reconciliatio, quocumque enim loco cadet arbor, jacebit, Eccl. 11. v. 3.

3. *Pœna gravitas*, de qua Christus v. 25. ne tradat te adversarius judici, & judex tradat te ministro, &c. Quibus verbis tres pœnarum gradus enumerantur.

1. *Ira judicis.* Quia enim tales obstinati peccatores contra fideles pastorum suorum admonitiones in odio suo pergunt, & media reconciliationis omnia respuunt,

Deum judicem invenient, qui sententiam in verbo suo promulgatam, per ministrum suum Diabolum exequetur. Justus enim judex est, & quotidie minatur, si verò pœnitentia nulla sequitur, gladium vibrat, arcum tendit, & sagittas lethales in eo ponit, quas ad perdendum ejaculat, Ps. 7. vers. 12. seqq.

2. *Squalor carceris*, per quem infernus intelligitur. Sicut enim. 1. Carcer tenebris scætet, ita damnati jacent in tenebris densissimis, & lumen in æternum non vident, Ps. 49. v. 20. 2. Incarcerati vinculis & catenis constringuntur: Ita damnati catenis ligabuntur, & perpetua Satanæ mancipia erunt, confer 2. Pet. 2. v. 4. Ps. 18. vers. 6. Matth. 22. v. 13. Denique 3. sicut hi qui carcere detinentur, perpetuam macerantur tristitiâ, non solum propter delicta quæ commiserunt, verum etiam propter pœnas quas meruerunt: Ita damnatos etiam cruciabit conscientia delictorum, quæ pœna similitudine vermis non morientis adumbratur, Esa. 66. v. 24.

3. *Valor temporis.* Nam Christus jurat: Amen dico tibi, non egredieris illinc, donec extremum quadrantem persolvas. Hinc Pontificii argumentum ducunt pro astruendo igne suo purgatorio. Quia enim Christus dicit: non exibis inde, donec persolveris extremum quadrantem, colligunt, esse oportere quandam locum posthanc vitam, ubi quis extremum quadrantem persolvere, seu pœnam peccatorum expiare valeat, quò trahunt voculam donec, quâ finem futuræ solutionis digito quasi intendi asserunt. Sed perperam. Nam vocula donec juxta Nazianzenum præteritum quidem tempus tollit, futurum autem non semper. Exempla vide Gen. 8. v. 7. 2. Sam. 6.

Dd

v. ult.

v. ult. Pf. 110. vers. 1. intelligenda igitur sunt verba secundum subjectam materiam. Jam autem de odio Christus loquitur, quod mortale peccatum, & æterna penâ dignum

est, Gal. 5. v. 21. Quocirca non de purgatorio, sed de inferno carcer hic intelligendus erit, ex quo nulla redemptio, Pf. 49. vers. 15.

Dominica VII. post Trinitatis.

Evangelium Marc. 8 vers. 1. 9.

Cum Israelitæ in deserto flagrarent desiderio carniû, & murmurantes contra Moſen dicerent: Quis dabit nobis carnes ad vescendum? recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto, &c. audiebat Deus murmur eorum, & dixit ad Moſen: Præcipe populo, ut sanctificentur in crastinum. Dabo vobis carnes, ut comedatis non uno die, neque duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem, sed per totum mensem, donec exeat per nares vestras & vertatur in nauseam. Hoc Moſi impossibile videtur, & proinde sic inſit ad Dominum: Sexcenta millia peditum hujus populi sunt, & tu dicis: dabo eis eſum carniû mense integro? nunquid ovium & boum multitudo cœdatur ut possit ſufficere ad cibum, vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos ſatiet: cui respondet Dominus: nunquid manus Domini invalida est? Jam nunc videbis, utrum meus sermo opere compleatur. Et ecce ventus egrediens à Domino abripuit coturnices de mari, & in castra Israelitarum demisit, Num. 11. v. 4. 18. seqq.

Parem ferè historiam habemus in prælecto Evangelio. Convenientia est

1. *In cibatione*, utramque Christus perfecit, 1. Cor. 10. v. 4. & quidem insigni miraculo. Ibi coturnices adduxit: hîc panes multiplicavit, ut plus in residuo manserit, quàm antea in parato aderat.

2. *In dubitatione*. Sicut enim Moſes ibi dubitabat, & cibationem populi Israelitici propter copiosam multitudinem impossibilem judicabat, quamvis jam tum viderat, panem coelitus deplutum, & aquam de saxo profluentem, Exod. 17. vers. 6. Ita hîc dubitant Apostoli dicentes: Unde sumemus panes in deserto, ut saturemus turbam hanc copiosam? cum tamen antea vidissent, quod quinque panibus hordeaceis quinque virorum millia cibaverat, Joh. 6. v. 12.

3. *In loci conformatione*. Utrumque enim miraculum in deserto peractum est, quod facit ad majorem splendorem miraculi, Deus enim quàm libentissimè auxiliatur, cum media nulla humana suppetunt, ut omnes uno ore fateantur: hoc Dei opus est, Pf. 64. v. 10.

Nos ad manus sumemus ipsam historiam, & tribus membris totam concionem includemus.

- I. Videbimus Christi clementiam.
- II Apostolorum diffidentiam.
- III. Miraculi excellentiam.

J. J.

EXEGESIS.

Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit